Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

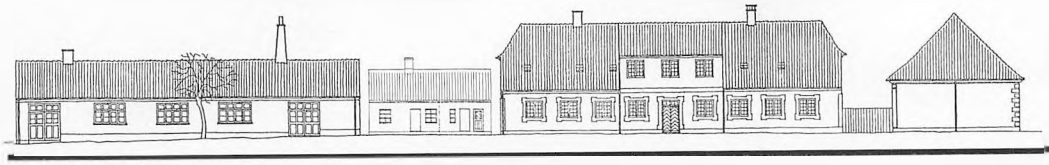
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

November 2008
11. årgang nr. 4

Nyt fra Museumsforeningen

Giv et medlemskab i gave / julegave

Glæd dine nærmeste – det være sig familie, venner eller bekendte, der ikke i forvejen er medlem af Museumsforeningen, med et medlemskab. Ring til Jens Th. Hansen (fmd.), tlf. 49 14 79 03 og få udstedt et gavekort til modtageren. Du skal blot oplyse modtagerens navn og adresse og gerne fødselsår. *(JTH)*

Har du husket at betale kontingent for 2008?

Der er desværre stadig ca. 60 medlemmer, der endnu ikke har indbetalt deres kontingent for 2008. Disse medlemmer har nu modtaget en rykker, som bedes betalt senest den 10. november 2008. Betales kontingentet ikke, modtager man ikke længere hverken årbog eller Nyt fra Museumsforeningen.
Kontingentopkrævninger for 2009 vil blive udsendt i januar 2009 til betaling den 15. februar 2009. *(JTH)*

E – mail adresser ønskes

Museumsforeningens hjemmeside www.museums-foreningen.dk bliver godt besøgt/læst, hvilket vi glæder os over. Som det er mange bekendt, sker tilmeldinger til Museumsforeningens arrangementer også via hjemmesiden.

Ca. 30 % af vores medlemmer har ladet sig registrere med deres e-mail adresse, men vi er sikre på, at flere har en e-mail adresse. Hvordan får vi de sidste til at tilmelde sig med deres e-mail adresse? Mailadressen gør det muligt for Museumsforeningen at sende meddelelser om artikler, udstillinger eller anden formidling til medlemmerne, ligesom vi også har mulighed for at skrive ud til dem, der har tilmeldt sig et arrangement.

Oplysning om e-mail adresse sker ved at gå ind på Museumsforeningens hjemmeside og tilmelde e-mail adressen. Vi takker på forhånd og glæder os over samarbejdet med medlemmerne.*(HB)*

Hørsholm Egns Museums Årbog 2008

Årbogen er forsinket i år, men vil blive udsendt inden jul til alle medlemmer, der har indbetalt kontingent for 2008. *(Red.)*

Kalender for kommende arrangementer

Dato / 2009	Arrangement
20. januar	Skibsklarergaarden

Se mere om arrangementerne under "Kommende arrangementer".

To mindesmærker

Af Jens E. Christiansen, Nivå.

I forrige århundrede indtraf to begivenheder, der samlede landets befolkning i fælles glæde: Genforeningen i 1920 og Befrielsen i 1945. Glæden gav sig efterfølgende konkret udtryk i etablering af et stort antal mindesmærker, oftest i form af en mindesten. Således blev der mellem 1920 og 1938 rejst 561 genforeningssten, mens der af berrielsesmindesmærker findes omkring 400.

Hvis man vil forsøge at finde den slags mindesmærker i Hørsholm Kommune, kommer man til at lede forgæves. Af mig ukendte årsager fik hverken Genforeningen eller Befrielsen et monument. Ikke fordi jeg tror at glæden eller nationalfølelsen var mindre her i kommunen end andre steder i landet; der har måske blot manglet nogen til at tage initiativet.

Men glæden over befrielsen havde en modpol i sorgen over besættelsens mange ofre. Disse blev også i tiden efter erindret og hædret med mindesmærker. Af sådanne findes to i kommunen, en mindeplade på Rungsted Gymnasium for en af skolens elever, Thorkild Ruby, og et fredet gravsted på Hørsholm Kirkegård for husmor Ellen Margrethe M. Stochholm-Borresen.

Selv om ingen af dem havde fast tilknytning til egnen, er de alligevel en del af lokalhistorien, næppe kendt af mange. I denne og en efterfølgende artikel i næste *Nyt fra Museumsforeningen* skal baggrunden for de to mindesmærker fortælles.

Thorkild Ruby

født 14. november 1925, var fra Ulfborg i Vestjylland, hvor forældrene havde en købmandsforretning. I 1942 var han blevet optaget som elev i I g på Rungsted Statsskole, som indtil 1971 havde en kostafdeling, der optog studieegnede elever, typisk fra områder i landet, hvor der var langt til nærmeste gymnasium. Han blev redaktør af elevbladet 'Rusta', og heri lod han sin kritiske holdning

Udgivet af: Museumsforeningen for Hørsholm og Omegn. Postadresse: Sdr. Jagtvej 2-4, 2970 Hørsholm

til besættelsesmagten komme til udtryk. I oktober 1943 var han endvidere initiativtager på skolen til en protestskrivelse mod jødeforfølgelserne.

Ferierne blev tilbragt i hjemmet i Ulfborg, således også sommerferien 1944. Her mødtes han med tidligere skolekammerater, og de har naturligvis talt om krigen og sikkert også om muligheden for at yde modstand mod tyskerne. Da de opdagede at de relativt nemt kunne sabotere værnemagtens garageanlæg i byen, slog de til. Om natten den 8. august hældte de petroleum, som de sikkert havde 'organiseret' hos Thorkilds forældre, ind gennem et vindue, hvor der manglede en rude og satte ild til. Hele anlægget med vogne og udstyr nedbrændte.

Det så ikke ud til at nogen fattede mistanke til 'gruppen' og dens 6 medlemmer, og da sommerferien et par dage senere var forbi, spredtes de. Thorkild og Jacob Kruse Rasmussen, der gik en klasse under Thorkild, rejste til Rungsted Statsskole.

Men Gestapo havde ikke ladet sagen ligge, og den 21. august mødte tre mand op på skolen i et frikvarter og arresterede de to elever. Forinden havde Thorkilds far ringet til rektor P.O. Boisen og sagt at moren var blevet taget med af Gestapo, og at Thorkild muligvis ville blive afhørt. Selvom han således var blevet advaret, foretrak han at blive. Spørgsmålet er jo også, hvor han og Jacob skulle være flygtet hen.

Måske kunne de have fået hjælp af nogle af skolens lærere, hvis disse havde kendt de to elevers situation. For den 6. september mødte Gestapo igen op på skolen, denne gang for at arrestere adjunkt Kjeltoft. Han var 'desværre' ikke til stede, men da rektor protesterede over deres fremfærd på skolen, gjorde de kort proces og tog ham med. Han blev dog løsladt næste dag.

Umiddelbart efter efterårsferien gik adjunkt Damgaard 'under jorden', men natten mellem den 21. og 22. november havde Gestapo held til at arrestere lektor Langer og dennes søn, Torben. Resten af besættelsen var de i tyskernes varetægt, den sidste tid som fanger i Frøslevlejren.

Thorkild og Jacob blev i første omgang indsat i en celle i villaen 'Strandbjerg' på Rungsted Strandvej, hvor Gestapo havde områdekontor. Senere samme dag blev de overført til Vestre Fængsel, hvor vi kan følge Thorkilds hverdag frem til den 6. november. Han fik nemlig mulighed for at skrive dagbog, formentlig med Gestapos accept, men hvis de havde håbet på at han ville røbe noget i dagbogen, har han skuffet dem. Der er ikke den mindste antydning af, hvad han har været med til hjemme i Ulfborg.

Fængselslivet var kedsommeligt, og han søgte flere gange om læsetilladelse, men fik afslag. Den eneste litteratur, han fik udleveret, var Bibelen, og som troende fandt han megen trøst i den. En enkelt gang udtrykker han undren over at der ikke skete noget i sagen; det gjorde der imidlertid den 26. september. Han skriver: "Jakob og jeg var i Forhør paa Shellhuset og blev tvunget til at tilstaa. Det er en slem Dag for os. Endnu har vi ingen Dom faaet, men den kommer ogsaa tidsnok. Det er meget mørke Udsigter, der ligger foran os. Her kan kun Gud hjælpe. Bare han vil bevare og styrke os. Maaske skal vi til Tyskland."

Samme dag kan han imidlertid igen glæde sig over en pakke med tøj fra Rungsted Statsskole. Her havde man ikke glemt ham.

Hans forudanelse, om at de måske skulle til Tyskland, holdt desværre stik. Den 6. november blev de sendt til Frøslevlejren, hvor Thorkild havde sin bedste tid som fange. Da han led meget af astma, blev han fritaget for al udendørs arbejde. Men det varede kun kort. Den 29. november blev de 5 af Ulfborg-gruppens medlemmer sammen med ca. 35 andre sendt til koncentrationslejren Neuengamme ved Hamborg. Den elendige beklædning og det hårde fysiske arbejde knækkede hurtigt Thorkild Ruby. Omkring den 15. december blev han indlagt på lejrens lazaret med lungebetændelse, og her blev han fundet død i sengen om morgenen den 24. december. (Mindepladen angiver fejlagtig den 25. december som hans dødsdag.)

Foto: Den 21. august 1945, årsdagen for arrestationen af de to elever på skolen, blev mindepladen afsløret under overværelse af bl.a. Thorkild Rubys forældre. Den er udført af billedhuggeren Johan Galster (1910-1997), der var student fra skolen i 1928. Da Rungsted Gymnasium i 1976 flyttede til nye bygninger, blev mindepladen taget med og sat op der. Privateje.

Kilder: *Thorkild Rubys Dagbog fra Vestre Fængsels tyske Afdeling.* Med efterskrift af Jacob Kruse Rasmussen. Ringkøbing 1945.
Faldne i Danmarks Frihedskamp 1940-45. Red. Ib Damgaard Petersen. 2. reviderede udgave 1990.
Nerving, Dorthe: *Fange Nr. 67.055.* I: Årsskrift 1995. Egnshistorisk Studiecenter. Ulfborg-Vemb. (Om Mogens Henrik Nielsen, der var en af de 6 fra gruppen.)
Årsskrift for Rungsted Statsskole 1945 og 1946.

Oluf Petersen fra Donse

Fortalt af Jørgen Melander Petersen til Peter Brandi.

Dette er en på sin vis almindelig og alligevel ualmindelig historie, om personer der har levet "her på egnen", fortalt af efterkommerne.

Historien tager sin begyndelse i Donse, på hjørnet af Stumpedyssevej og Donsevej, i et hus der senere er blevet kaldt Rosenhuset. Her blev Oluf født den 22. januar 1893. Oluf Petersen blev født som den ældste i en børneflok på 5. Han var den eneste dreng, de øvrige var alle piger, de hed Anna, Jenny, Agnes og Petrea.

Foto: Her ses Oluf og den ældste søster Anna. Privateje.

Hans forældre var Karen Sofie og Jens Petersen. Jens var en rig gårdmandssøn fra Slutterupgård. Desværre havde han rigelig hang til de våde varer, og ofte kom hestene hjem ved egen kraft, og han lå ned i vognen. På denne måde lykkedes det ham at formøble alle midler, og han var også ganske voldelig. F.eks. var han skyld i, at den yngste datter Petrea blev født for tidligt, efter at den højgravide Karen Sofie, var blevet tævet og skubbet ned ad trappen. Resultat blev, at den lille pige, lige nåede at blive døbt inden hun døde.

Det blev Karen Sofie for meget, og de blev skilt. Karen Sofie flyttede ind til København, hvor hun fik et job med at vaske flasker på Kongens Bryghus. Her nåede hun at have 50 års jubilæum. Hun boede i Schønbergsgade. Desværre kunne hun kun have de tre piger hos sig her. Oluf måtte derfor flytte lidt længere ned ad Stumpedysevej til sin Mormor Kirsten Caroline Hansen (ugift). Der ud over Karen Sofie, også havde en søn, Hans Jørgensen, der var noget yngre end Karen Sofie, han var faktisk kun 6 år ældre end Oluf, så de blev næsten brødre.

Der knytter sig i øvrigt en lidt speciel historie til det faktum, at Kirsten Caroline Hansen var ugift. Hun boede sammen med hestehandler Peter Jørgensen, der var enkemand. Og da Hans kom til verden, ville de gifte sig og gik til præsten, men da Kirsten Caroline havde 2 børn, ville præsten ikke gifte dem, så derfor forblev de ugifte. Peter Jørgensen døde i 1903, da var Oluf 10 år.

Oluf gik i skole på Karlebo Skole, mens Hans Jørgensen gik i Grønnegade Skole. De måtte, som det var på den tid, gå i skole i deres træsko. Når den lille familie skulle handle, gik de til Hillerød, og måtte selvfølgelig bære varerne hele vejen tilbage til hjemmet. Da skolen var overstået, havde Oluf forskellige jobs som tjenestekarl, og han kørte kapervogn på Bakken.

Hans Jørgensen var lidt mere stabil i sin beskæftigelse, Han blev portør på Usserød sygehus, og blev siden gift med sin Kirstine for at få stillingen som pedel på Hørsholm Skole, hvor han var i ca. 50 år.

Men tilbage til Oluf, Oluf var altid glad for våben, og på et julemarked i Hillerød købte han en lille pistol, som han selvfølgelig skulle afprøve, det resulterede i, at han skød sig selv i hånden. På det tidspunkt var han daglejer hos Danielsen på Jellerødgård, og da han dagen efter kørte møg med en trillebør, ømmede han sig naturligvis, hvilket sønnen på gården så. Typisk for den tid, fik han besked på, at han skulle holde op med at drive den af.

Oluf fik arbejde på Donse Krudtværk som 15 årig. Han var kusk på krudtvognen, som fragtede sortkrudt fra Krudtværket til Overgaden Neden Vandet på Christianshavn. Sortkrudt er som bekendt noget ustabilt stads, så der måtte kun køres om natten. Oluf fik penge med til både hestefoder og til bompenge, som man skulle betale to steder undervejs. Hans normale rute var ad Kongevejen. Han tænkte, at han kunne spare bompenge ved at køre uden om, men de snuppede ham så på hjemvejen. Donse krudtværk røg som bekendt i luften 2 gange, den ene gang røg det tagpap, de havde brugt, helt til Holte.

Når Oluf ikke kørte krudtvognen, så arbejdede han som kusk, han hentede brænde og trøsket træ til fremstillingen af krudtet. Han kørte også til Allerød, hvor han hentede salpeter og svovl. Det trøskede træ blev brændt til trækul på fabrikken. Brændet blev brugt til at drive den dampmaskine de brugte, ud over de to vandmøller de havde.

Han blev fyret fra Krudtværket, da produktionen blev stoppet i forbindelse med, at værket blev overtaget af Frederiksværk Krudtværk. Han fik i øvrigt en glimrende anbefaling, der lød sådan: "Oluf Petersen, som har tjent her i 2½ Aar, og som nu forlader Donse, efterdi her ikke mere er Brug for ham, kan jeg medgive den bedste Anbefaling for Paalidelighed og Ædruelighed. Ligeledes

39,06

Adresseret tryksag

Afsenderadresse:
Museumsforeningen
for Hørsholm & Omegn
Sdr. jagtvej 2-4,
2970 Hørsholm

409
NIVÅ BIBLIOTEK
NIVÅ CENTER 30
2990 NIVÅ

POST
B PP DANMARK
ID nr. 47580

har han aldrig været bange for at tage fat. Han har særlig været Kusk og Kjørt Krudtvogning i det sidste Aar. Donse Krudtværk 31/10 1910 G E Dröhse, Bestürer."

Så kom han ind som soldat, hvor det omtalte skudsår står nævnt i hans soldaterbog som et særligt kendetegn. Efter sin soldatertid havde Oluf Petersen flere beskæftigelser, som det fører for vidt at komme ind på her. Det skal blot nævnes, at han længe arbejdede hos Entreprenørvirksomheden Alex I. Hansen, som specialist i stengærder, så har du et gærde, så er det måske udført af Oluf.

Foto: Her ses Oluf med sin Mor. Privateje.

Desværre har der her kun været plads til at sætte de ydre rammer om familien; vi håber, at vi ved lejlighed kan fortælle mere om denne eller andre familier "her fra egnen". Jørgen Melander Petersen er søn af Oluf Petersen, og har selv boet "her på egnen" i det meste af sit liv.

Afholdte arrangementer

Omtalen kan læses på www.museums-foreningen.dk.

Kommende arrangementer

Skibsklarergaarden den 6. november 2008 var årets sidste arrangement. Der var mange på ventelisten, hvorfor vi tilbyder en gentagelse af arrangementet **tirsdag den 20. januar 2009 kl. 16.00-ca. 18.00.** Alle, der står på ventelisten, vil automatisk blive overført til den nye dato. Andre medlemmer, der ønsker at deltage, kan tilmelde sig.
Tilmelding: Fra den 25. november – 15. december 2008 på hjemmesiden eller til Hørsholm Egns Museum i kontortiden tirsdag - fredag kl. 10-14.
Deltagerantal: 30 medlemmer. Turen er gratis.
Mødested og tid: kl. 15.50 udenfor Strandgade 91, Helsingør
Praktiske oplysninger: Man skal kunne gå på smalle trapper. (*HB*)

Andet

Forudbestilling til arrangementer kan ikke længere tilbydes. Er man forhindret i selv at tilmelde sig, bedes man venligst få familie eller bekendte til at hjælpe sig.
Tilmelding til arrangementer på biblioteket har kun været en begrænset succes, hvorfor vi desværre ikke fortsætter denne service.
Tilmeldinger i øvrigt: Vi er meget glade for den store opbakning til vores arrangementer, som medfører, at der hurtigt bliver udsolgt, og medlemmerne henvist til at skrive sig på ventelisten. Imidlertid har alle medlemmer på ventelisterne kunnet deltage (dog ikke Enrum-arrangementet, hvor der var 6 personer, der ikke kom med). Ventelisterne viser Arrangementsgruppen, om vi skal gentage arrangementet og/eller gøre deltagerantallet større end først planlagt.
Arrangementer for 2009: Omtales i næste Nyhedsblad i februar 2009. (*HB*)

Nyt fra Museumsforeningen
Udgivet af Museumsforeningen for Hørsholm og Omegn.
Redaktion: Elisabeth Just Møller (ansvarshavende) og Lene Bruunsgaard.
Tryk: Ilsted Tryk.
Oplag: 800
Deadline: 22. december 2008. Indlæg sendes til Elisabeth Just Møller.
Medlemsbladet udkommer 4 gange årligt i februar, april, august og november. Bladet kan tillige læses på www.museums-foreningen.dk

Museumsforeningen for Hørsholm og Omegn
Postadresse: Sdr. Jagtvej 2-4, 2970 Hørsholm
www.museums-foreningen.dk
Bestyrelse: Jens Th. Hansen (formand), Hanne Bødtger (næstformand), Peter Brandi, Thorkild Gruelund samt Poul Væver (kasserer). Suppleanter: Ruth Hallander og Lone Puge.
Medlemskab: Via www.museums-foreningen.dk eller ved henvendelse til Hørsholm Egns Museum i kontortiden (tirsdag-fredag kl. 10-14). Årskontingent (2008) 185,- kr. pr. husstand og 135,- kr. for pensionisthusstand.
Bank: Danske Bank, 1551 16599433.

Hørsholm Egns Museum, Sdr. Jagtvej 2-4, 2970 Hørsholm, www.hoersholmmuseum.dk
Udstillinger: Tirsdag – søndag kl. 13-16. Lukket i december og januar.
Lokalarkivet: Tirsdag kl. 10-12, onsdag kl. 13-17. samt efter aftale.
Kontortid: Tirsdag-fredag kl. 10-14.
Telefon: 45 86 07 11

Med mindre andet fremgår, er eftertryk af bladets artikler tilladt med tydelig kildehenvisning.